

hoord, uw kind zal leven," verzekerde haar de heilige.

We slaan deze periode over, die vanwege zijn historiciteit door den schrijver nauwkeurig behandeld wordt. Hij heeft Grigory ontmoet, deze droeg het Zondagsche gewaad der moujiks; het was een groote, grove man; het eenige, wat bijzonder aan hem opviel, waren zijn helblauwe oogen met de wonderlijke uitdrukking erin.

Van het eene bovennatuurlijke naar het andere zien we Alexandra Federowna zich begeven. Een non, die in grooten reuk van heiligheid stond en naar men zeide honderd zeven jaar oud was, werd door haar bezocht. Zij zeide toen ze de voetstappen der keizerin hoorde als bij hogere ingeving: „Ik zie de gedaante van de Tsarina, de martelares, op mij aankomen."

De oorlog komt, de revolutie nadert. Nicolaas weifelt, trekt zich terug, grijpt in, heeft er berouw van, vertrekt naar het hoofdkwartier van het leger, wankelt aan alle kanten.

Grigory, wiens tyrannie onhoudbaar werd, wordt wreed vermoord.

Als de revolutie uitbreekt, hebben de kinderen van de Tsarina allen de mazelen! Ze worden verbannen naar Zoboks, later naar Jekaterinenburg in het Oeral gebergte. De woorden, die de Tsarina in deze dagen in haar dagboek heeft geschreven zijn bewaard. „De redder der wereld staat te komen, buigen we ons voor het kruis. Herinneren we ons dagelijks, dat ons kruis nauwelijks de schaduw van het Zijne is. Als men u beledigt en wondt wees geduldig en verblijd u!"

Het laatste gebed, dat ze door haar dochter in het dagboek heeft laten schrijven, is het volgende: „Heere, geef ons geduld om alles te verdragen wat onze beulen ons aandoen! Help ons de schande en de vernedering te verdragen, geef ons de kracht, bovenmenselijke kracht, om te bidden voor onze vijanden!"

Op 16 Juli, nadat de elf personen de familie en haar getrouwe dienstknechten den dag geëindigd hadden, met het lezen van een stuk uit een der Evangeliën en uit de profeten, werden allen in eens om drie uur gewekt. „De vijand nadert," werd er geroepen, we moeten u in veiligheid brengen. Men kleepte zich zoo goed en kwaad als het ging aan, en toen allen in de kamer bijeen waren, werden ze allen op korten afstand doodgeschoten. Alles duurde geen twee minuten.

In het dichte woud van Koptiaki werden de lijken gesleept, met brandbare vloeistof overgoten en verbrand.

Als ik de levensgeschiedenis van deze vrouw neerschrijf, zoo deelt ons de schrijver mede, is het met een gevoel van oneindig medelijden.

Met datzelfde medelijden zullen zijn lezers en lezeressen dat boek lezen. Heeft het echter ook niet een ernstige waarschuwing voor ons, voor menige moeder, die nu nog leeft? Zet niet uw vertrouwen op zoogenaamde wonderdoeners, ziektheelers en mensen, die met kruiden en geheimzinnige krachten werken! Zeker, God kan genezing geven op het gebed van den rechtvaardige; maar dwalen we niet af op zijpaden en bijwegen. Schenke God ons de gave des onderscheids, het zuiver gevoelen, of we met Goddelijke of verkeerde dingen te doen hebben. In een tijd, dat waarzeggers en mediums en wonderdoeners zoo van alle kanten geraadpleegd worden, is de levensgeschiedenis van Alexandra Federowna zeker niet zonder leering. Ze had nooit in het oog van haar volk La Niemka behoeven te blijven, als ze zich niet aan menschen had toevertrouwd, maar zich alleen bij Gods leidingen had neergelegd.

A. V. H.-S.

MARKTNIUWS IN 1827

DE MENSCHEN VAN TEGENWOORDIG, die over „de wegen" klagen, klagen over hun weelde. Ze moesten maar eens een honderd jaar vroeger geleefd hebben.

Ik wil niet zeggen, dat niet hier en daar een weg in putten en kuilen valt. Al is 't woord *kuil* dan wat sterk gekozen, metterdaad behoeft menige, soms drukke weg voorziening, en daar is wel eens te lang uitstel bij. Doch in ieder geval is er theoretisch een bestrating aanwezig. En als men de theorie maar vóór heeft schiet men al een eind op.

Ik behoef niet eens tot 1827 terug te gaan om staaltjes van „verbinding" te vertellen, waar de stedeling, de ras-echte asphalt-musch, van beven zou. Ik herinner mij uit den tijd, dat wij te plattelande woonden, drie soorten van wegen: de harde weg, de groene weg en de zwarte weg.

Een huis te bezitten, gelegen aan een „harde weg" was alreeds een groot voorrecht. Kwam daar bovendien om de zooveel uren een paardetrammetje langs, dat aansloot op een stoomtram, welke voerde naar een plaats, die aan den trein lag, dan gevoelde men zich in 't wereldverkeer opgenomen.

De „groene weg" was meestal particulier, of althans weinig begaan, daar hij anders niet lang „groene weg" zou gebleven zijn. 't Was een voetpad over gras. En de „zwarte weg" was in wezen eerlijke Hollandsche klei, uitgedroogd bij zonnebrand of rotsvast bij vorst, zoodat men over zijn barre kluiten de enkels verzwikte. Doch meestentijds, naar den aard van ons klimaat, een dikke brei.

Laat ik eens iets mededeelen over den „gemengden weg," hard, groen, en te water, welke Makkum, onze woonplaats, met het naburige Exmorra verbond. Exmorra zelf lag aan een flinken heirbaan naar Bolsward. Doch daar hadden wij aan onzen kant niet aan. — Ik hoop zooveel mogelijk historisch getrouw te zijn; 't is al lang geleden, en er zal nu stellig veel verbeterd zijn.

Welnu, men liep over een zeer behoorlijken „dijk" tot aan de hofstede „de Hemmen," ongeveer halverwege het dorp Wons. Men sloeg rechts af, de hofstee langs, en liep tot aan een hek. Dan moest men, ongeacht een gemotiveerde of niet-gemotiveerde angst voor koeien, 't land door. Dat was geen pretje; door 't gras liep men makkelijk, maar de koeien kwamen ons, vreemden, ondanks de verklaring van den boer, dat ze „zoo goed als boter" waren (eigenlijk zei men: zoo goed als *bolle*, wat *brood* beteekent) nog al onstuimig voor.

Na eenigen tijd kwam men voor een vaart te staan, waarin een overhaal- of veerbootje dreef, zonder veerman. De bedoeling was, dat men zich zelf zou overzetten. Een steiger was er niet. Met wat goeden wil kwam men echter sloop, en aan den overkant. 't Bootje werd „rank" genoemd, doch daar ik van „rank" een andere voorstelling heb, blijft het in mijn geheugen een miezerabel schuitje, dat onbeheerd in zon en regen lag. Na gelukkigen overtocht kwam men weer in een weide, waar men de pastorie van onzen toenmaligen collega in 't oog kreeg.

Menige hofstede ook lag op die manier een uur diep 't land in. En 't getuigde voor 't kerkelijk besef van den boer, en met name van zijn vrouw en dochters, die toch de beste spullen aan hadden, dat ze Zondags er dóór kwamen, weer of geen weer.

Naar een schilderij van J. H. de Coene.

MARKTNIUWS IN 1827

Nu heeft de autobus het gelaat des aardrijks veranderd. De boerin hoeft niet tot marktdag te wachten; ze behoeft den boer ook niet te vragen voor haar in te spannen; ze pakt de bus en gaat naar stad, om te winkelen. En ook behoeft het gezin zijn begeerte naar nieuws niet tot aan den marktdag op te schorten. Want er is toch radio!

Ook vóór de autobus kwam, had het vrouwvolk onzer dorpen met de mooie plaatselijke kleederdracht helaas vrijwel afgerekend. En nu is er aan dat ontakelingsproces natuurlijk geen houden meer. Het is zoo jammer, allereerst voor de vrouwen en meisjes zelf. Wat zou niet menige tot Betty bevorderde Betje er veel liever uitzien als ze, inplaats van een banalen modehoed, het propere mutsje droeg, waar haar gezicht als 't ware om vraágt. En haar figuur, dat zoo plomp lijkt in de „koopjurk,” zou enkel maar stoer en krachtig wezen in „de dracht”, die nu eenmaal past bij haar geheele persoon. Niet elke kleederdracht is even mooi, dat geef ik toe. Doch er zijn er genoeg, die ik in elk onderdeel, zuivere volkskunst zou willen noemen. Bijvoorbeeld de prachtige Zeeuwsche kleedij, welke een jonge vrouw bekoorlijk, en een oude vrouw waardig maakt.

Wat zou er op de schilderij, waarvan we een afbeelding geven, terecht komen van het meisje indien

ze eens modieus was aangedaan? Ze heeft weliswaar een mooi, regelmatig gezichtje, doch veel uitdrukking ligt er niet op; ze is wat „grazig,” een jong koetje in de malsche wei. Wat haar toch nog weer boeiend maakt is haar *rust*, en de harmonie, daardoor teweeg gebracht met een kalm, blond landschap. Ze *luistert*, de zachte lijnen van haar gelaat blijven onbewogen; ze heeft oogen om uit te zien over een wijd verschiet. Zij is stellig schooner, wanneer zij zwijgt, dan wanneer zij praat. Zij heeft ook misschien niet zooveel te zeggen; zij denkt allicht niet zoo diep. Alles aan haar is rust en evenwicht, haar houding, de ronde arm, die even de korf steunt, de volle vormen van haar jong stevig lichaam, het recht geheven hoofd, dat den last licht draagt.

Welk marktnieuws brengt die jonge man? Een boerenzoon is hij wel niet, volgens zijn kleedij. Een goede bekende? Misschien ook dit niet; de oude boer, naast het meisje staande, *luistert*. Maar er is toch iets afzijdigs in de wijze, waarop hij luistert, eer zou men zeggen: hij hoort áán. Een boer gelooft maar niet zoo dadelijk, wat de eerste de beste vreemdeling meent te weten. De oude man zal eerst eens aanzien of 't wáár is. Doch er wás toen, in 1827, veel nieuws, of tenminste, veel sprekensstof. Over de groote Europeesche gebeurtenissen, die nog pas zoo kort in 't ver-

leden lagen. Napoleons naam riep immers alles op. Wij, die onder den druk van onzen eigen tijd leven, wij vergeten thans wel eens te zeer wat voor ons land en volk *de Fransche tijd* geweest is.

Zoo spoedig drongen de berichten niet door. Eerst in de stad, dan in het dorp, daarna op de hofstede en in de stulp van den daggelder.

Maar hoe dikwijls zal „'t marktnieuws”, waar de boer mee thuis kwam, één verhaal van klachten zijn geweest na dien boezen bitteren Franschen tijd!

HENDRIKA KUYPER—VAN OORDT

WILLEM DE ZWIJGER-LECTUUR

II.

VÓÓR MIJ LIGGEN EEN PRINCE VAN Oranje, door J. M. Wansink en Vader Willem, door B. L. Bijlsma ¹⁾, twee boekjes, over het leven van hem, dien we zullen herdenken.

Om met het eerste te beginnen: ik heb dit met genoeg gelezen.

Dit is nu eens geen boekje à la Gerdes, die ons in onze jeugd den indruk gaf, dat alle Roomschen in ons land ketterjagers waren, die zich verkneukelden, wanneer er weer een Protestant naar den brandstapel gebracht werd.

Met instemming las ik op blz. 26: „Er zijn vele geloovige Katholieken, die het verbranden van ketters een gruwel vinden, een schande voor de vrije Nederlanden, een zonde voor God.”

Ook lijdt dit werkje niet aan het euvel, waaraan zoo vaak verhalen uit de geschiedenis mank gaan, dat alles goed genoemd wordt, wat de sympathie van den schrijver heeft. Wel terdege heeft Wansink ons de schaduwzijden laten zien, wanneer hij afkeurend spreekt over de gewelddaden van Lumey en laat uitkomen, dat de edelen, die het compromis sloten, niet allen modelmenschen waren.

Sober is hij in het beschrijven van de gruwelen van den oorlog, er wordt ons hier geen verheerlijking van den krijg, geen schildering van het vreeselijke der vervolgingen gegeven. En toch laat hij duidelijk uitkomen, hoe groot het lijden dezer gewesten was, wat het droeve was van den krijg, die onze vaders genoodzaakt waren te strijden.

Het geheele boekje door heeft de schrijver vastgehouden aan de hoofdfiguur Willem van Oranje. Diens verdiensten zijn duidelijk geteekend, zonder onnoodige uitweidingen is hij bij zijn onderwerp gebleven. Maar dit belet niet, dat de lezer een goed overzicht krijgt van de geschiedenis van dien tijd.

Een aantrekkelijke stijl verhoogt de waarde van dit werkje, dat door hier en daar een eenigszins vrije opvatting van de stof (blz. 5, 34, 40) toch niet met de historie in strijd komt. De muizenjacht op blz. 23 zou ik hebben weggelaten, terwijl het gedurig voorkomen van de herhaling van eenzelfde woord, zooals o. a. op blz. 24, wel eens wat pathetisch aandoet. Maar dit zijn kleine vlekjes, die het geheel niet schaden. Ik vind dit boekje heel goed geslaagd voor het doel en kan het hartelijk aanbevelen voor uitdeeling op de scholen.

Een heel ander werkje is dat van B. L. Bijlsma, Vader Willem, blijkbaar berekend op ruime verspreiding,

¹⁾ Uitgaven J. N. Voorhoeve - Den Haag.

terwijl de prijs zeer laag is, vooral bij afneming van een groot aantal.

Met dit doel moeten we bij de beoordeeling rekening houden. Een aaneensluitend verhaal, als dat van Wansink, is dit niet. Ik zou eerder zeggen: het leven van Willem van Oranje in vogelvlucht. Bij enkele feiten wordt nader stilgestaan, soms wel eens wat lang in verhouding van de grootte van het boekje. Tusschen de bedrijven door stelt de schrijver zich telkens de vraag: Wat zegt deze geschiedenis ons?

Vandaar dat hij hier en daar aan 't redeneeren gaat. De schrijver schijnt dit werkje te willen bestemmen voor leerlingen, die de geschiedenis kennen. Voor zulke kan het wel dienst doen, vooral wanneer men weinig geld beschikbaar heeft voor uitdeeling. Anders zou ik zeker den voorkeur geven aan dat van Wansink.

D. L.

WAT LANDROTTEN (2) DOORGAANS NIET WETEN

HET SCHIP LIGT OP VERTREK. IN DEN voortop wappert de vertrekvlag, de z.g. „Blue Peter” terwijl de loodsvlag — een dundoek in de nationale kleuren, omgeven door een witten rand — aanduidt, dat het wachten nog op den loods is.

Van die vlaggen moeten we toch iets vertellen. Vooral in den tijd, toen er nog geen radio bestond, was het seinen geven met vlaggen vrijwel het eenige middel, om elkander iets mede te deelen. En zelfs thans nog maakt de zeeman gaarne gebruik van vlagge-seinen, eenerzijds omdat hierin voor de passagiers bij het passeeren van een bevriend schip, altijd iets feestelijks is gelegen, doch ook, omdat bijvoorbeeld bij het binnenvallen van een haven op deze wijs verschillende dingen zoo gemakkelijk kenbaar kunnen worden gemaakt. Weet ge waarom? Omdat het seinen met vlaggen internationaal is. Aan boord van elk schip, bevindt zich een lijvig foliant, bevattende een zeer uitgebreide code, die door middel van vlaggen kan worden overgeseind. De Brit vindt die code in zijn seinboek in de Engelsche taal gesteld, en als straks de Deen, of de Italiaan, of de Hollander met den kijker het sein heeft opgenomen, vindt hij in zijn klapper in de eigen taal het sein weergegeven.

Men kan er zich geen voorstelling van vormen, wat al niet in een bepaalde groepeerling van twee, drie of vier vlaggen — van de zes en twintig, waaruit het stelsel is opgebouwd, is mede te deelen. Terwijl natuurlijk ook de vlaggen afzonderlijk — ze stellen elk voor zich een letter van het alfabeth voor plus een z.g. onderscheidingswimpel — een beteekenis hebben. Met die zes en twintig vlaggen is het mogelijk, 376376 seinen samen te stellen, waarbij elk sein een begrip voorstelt.

Het is altijd een fleurig gezicht, wanneer men zoo'n machtige oceaanstoomer de haven ziet binnenloopen met al die vlaggensmuk. Ter hoogte van de commando-brug wapperen vier vlaggen onder elkaar. Dat is het naamsein, weergevende den naam van het schip. In den grooten top, dat is doorgaans de achtermast, waait de maatschappijvlag fier uit. In den voortop is de postvlag geheschen, of anders de quarantaine-vlag — een gele vlag — die door de zeelui nog al eens pestvlag wordt genoemd, of een roode vlag — de buskruitvlag, die aangeeft, dat er ontplofbare lading aan boord is.